

zbirajo podatke in poročila samo tujci, s tem so zavarovali informatorje v represivnih državah, hkrati pa lažje vzdrževali nepristranskost. Hude težave so bile s podatki, kajti trši ko je bil režim, bolj je podatke o kršitvah skrival. Kjer je bilo delovanje AI prepovedano – to je v vseh državah z oblastjo komunistične partije kot edine politične stranke –, so o informacijah o kršitvah lagali, jih skrivali, tajili, zanimanje zanje občasno kaznovali, publikacije prepovedovali in plenili, poročil AI niso objavljali, dognanja smešili in zasramovali ... Današnja situacija po vsej vzhodni Evropi je diametralno nasprotna. V Sloveniji ima AI dovoljenje za delovanje, odkar je prevzel vodenje republike (še ne samostojne države) Demos, nihče več ne blokira aktivnosti in objav, poročila vsi z veseljem objavljajo, AI ima konkurenco številnih podobnih profesionalnih in amaterskih telesih ... Nekaj od tega je razvidno tudi iz Mravljevega pisma, saj je vse povzel po včerajšnjih časopisih in internetu ...

Kako skromno znanje ima Mravlja, kaže njegov citat iz zadnjega poročila AI, ki ga začenja z očitkom: »V Sloveniji iskalcem azila zavračajo dosegljivost azila, begunce in migrante (pri nas v nečloveških razmerah) na silo vračajo na Hrvaško.« Poročilo izpred dobrih trideset let bi se moralo glasiti: »Kot vse države s 45 let trajajočim komunističnim režimom Slovenija ne priznava koncepta in pravice do azila; to je bil leta 1948 močan argument, zakaj te države niso glasovale za Splošno deklaracijo o človekovih pravicah. Ker ne obstoji zakonodaja, tudi ni nobenih materialnih, praktičnih in psiholoških pogojev za sprejem in oskrbo azilantov. Kolikor jih v državi je, živijo v ilegali in so odvisni od privatne, skrite dobrotelčnosti. V obmejnem pasu še vedno streljajo osebe, ki hočejo ilegalno prečkati mejo; kaže, da se število zmanjšuje, vendar stvarni podatki niso dostopni.«

Registriranje krivic in njihovo potovanje skozi čas je precej bolj zapleteno opravilo, kot si Mravlja predstavlja.

Alenka Puhar,
Ljubljana

Preobračanje vloge storilca in žrtve v zgodovini koroških Slovencev

Delo, 19. junija

Hvala uredniku Sobotne priloge, hvala novinarki Saši Vidmajer in kajpak prof. dr. Petru Gstettnerju za intervju. Hvala tudi gospe Kert-Wakounig, ki je v slovenščino prevedla profesorjeva dolgoletna spoznanja, prepletena z zgodovino. Intervju je

bil objavljen na petih straneh Sobotne priloge 19. junija. Nanaša se, med drugim, tudi na krhke odnose med koroškimi Slovenci in koroškim Heimatdienstom (dalje Heimatdienst). Med tako imenovano konsenzno skupino in posledicami njenega delovanja. Njena vloga je pomenljiva tudi v Sloveniji.

Heimatdienst je prestopil meje dopustnega kmalu potem, ko je Slovenija sprejela deklaracijo o neodvisnosti. Njen vodja dr. Josef Feldner je ob koncu leta 1991 prišel v Maribor, da bi pomagal utrditi prvo nemško društvo Most svobode. Zavzel se je, da bi »se morala Slovenija po načelu recipročnosti obvezati, da bo svojim državljanom z nemškim maternim jezikom (starim Avstrijcem) priznavala iste pravice kot Avstrija slovenski narodnosti« (Večer, 6. decembra 1991). Ob tem še »lajtmotiv«, da »moramo pozabiti na preteklost in iti skupaj v prihodnost«. Seveda pa je mimogrede navedel bistveni pogoj, »da bi se Heimatdienst sploh bil pripravljen pogovarjati s Slovenci, na tej naši slovenski strani, to je vrnitev odvzetega premoženja vsem Avstrijcem oziroma odškodnine zanj« (Delo, 6. decembra 1991).

Od leta 2005 je Heimatdienst s koroškimi Slovenci v konsenzni skupini za spravo in sporazumevanje. Poleg predsednika HD dr. Josefa Feldnerja so bili v skupini še Bernard Sadovnik,

predsednik Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk, dr. Marjan Sturm, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, Heinz Stritzl, govorec Platforme Kärnten, in univ. prof. dr. Stefan Karner. To tesno, nenaravno zblizanje pojasnjuje prof. dr. Gstettner z besedami: »Slovenske organizacije so bile v podobnem položaju kakor Heimatdienst, tudi njihov pomen je medlel in izgubljale so privrženice.« In dodaja: »Mislili so samo še na ohranitev lastne oblasti in niso opazili, da so že zdavnaj postali igrača v rokah resničnih oblastnikov. Od teh so bili posebej pohvaljeni in nagrajani. Resolucije so se vrstile v javnosti: 22. oktobra 1997, 31. julija 1998, 7. decembra 2003, 25. marca 2015, 20. marca 2018, 30. novembra 2018. Zavzemale so se za pravice ostanka nekdanje nemške manjšine v Sloveniji, ki ne šteje več kot nekaj deset pripadnikov s simpatizerji vred ...

Provokacije. Potem ko je bil že sedem let »v službi sporazumevanja in sprave«, se je dr. Josef Feldner – skupaj z dr. Marjanom Šturmom, s člani konsenzne skupine – podal na Štajersko. Ravno na obletnico, ko so 11. aprila 1941 Celje zasedle enote 2. armade nemške vojske. Povod: ustanovitev Kulturnega društva Celje ob Savinji – Kulturverein Cilli an der Sann. Po pozdravnem govoru je trideset kulturnikov stopilo pred publiko: »Tudi mi vas vse lepo pozdravljamo, razen tistih, ki ste iz Heimatdiensta.« (Delo, 11. aprila 2012) Sledila sta umiritev strasti in odgovor, da je pravica Heimatdiensta podpirati, tudi finančno, nemško skupnost v Sloveniji. Tudi na Kočevskem.

Odnosi so se nekoliko popravili 1. septembra 2013, ob obisku avstrijskega predsednika dr. Heinza Fischerja in slovenskega predsednika Boruta Pahorja v Kočevju. A glej, že naslednjega dne: odprto pismo obema predsednikoma na iniciativo Heimatdiensta. Podpisalo ga je 13 pomembnih osebnosti Koroške. Hočejo več podpore za nemška društva v Sloveniji.

Koroški Slovenci, ki jim je bilo tolikokrat vsiljeno nemštvo, da bi se zavzemali za ustavno priznanje nemške manjšine v Sloveniji?

Tega ne razumem. Kot ne razumem nenehnega izsiljevanja z resolucijami, peticijami, lažmi, provokacijami, grožnjami in poniževanji. A navzven je vse lepo in mirno. Prof. dr. Peter Gstettner je veliko razkril.

Alenka Auersperger,
Ljubljana

Tri vojne, ena kolaboracija in osamosvojitvev

Delo, 26. junija

Avtor članka z zgornjim naslovom Vojko Volk je dokazano izvrsten poznavalec in analitik razmer na Balkanu. Zato zdaj lahko samo ugibam, od kod mu potreba, da napiše milo rečeno rahlo zmeden članek na v teh dneh precej politično zlorabljen temo o osamosvojitvi, kamor vpleta svojega nona, feldmaršala Svetozarja Borojevića in Janka Premrla - Vojka. Recimo, da ga je popadla pisateljska žilica.

A kako si razložiti, da je gospod Volk kar precej prostora namenil »jekleni enotnosti« v Manevrski strukturi narodne zaščite (MSNZ). Ne vem, ali je bil njen član, a po tem, da v prvi osebi opisuje, kako so »čez noč zamenjali vse naše častnike, ki niso imeli poguma (...) in se organizirali v trojke, organizirali javke in se začeli usposabljanje«, je najbrž bil in o jekleni enotnosti ve iz prve roke.

Od omenjenih nona itd. in od omenjene »plebiscitarne jeklene enotnosti« Vovk preide na kolaboracijo. Te po mnenju avtorja ni bilo, »ker smo se potencialnim domačim izdajalcem zoperstavljali že vse od jogurtne revolucije na Balkanu« (?). A izdajalca Volk vseeno najde. To naj bi bil »dnevni časopis, ki je pod vplivom obveščevalne službe JLA, na prvi dan vojaške agresije JLA na Slovenijo načrtoval defetistični uvodnik, a so odločni novinarji uredniku preperečili, da bi osramotil časopis in z njim tudi njih«. Da je